

Panorama de la literatura religiosa

per Francesc Torralba Roselló

Clàssics i tractats

Dins de la col·lecció «Clàssics cristians del segle XX», dirigida per Sebastià Janeras, cal donar notícia de l'assaig de Vladimir Lossky *Teologia mística de l'Església d'Orient*, introduït per Nicolas Lossky i traduït per Josep Torras. És un llibre essencial per a comprendre l'ànima de la teologia ortodoxa, molt desconeguda en el nostre país. Exposa els grans temes d'aquesta espiritualitat, fent un especial èmfasi en la teologia apofàtica i la idea de Trinitat. Lossky subratlla els límits de la raó filosòfica en el coneixement de Déu i la necessitat de la conversió i de la humilitat per a acollir la Revelació. Escriu: «Déu resideix allí on no accedeixen els nostres coneixements, els nostres conceptes. La nostra ascensió espiritual no fa sinó revelar-nos d'una manera cada cop més evident la incognoscibilitat absoluta de la natura divina. Desitjant-la més i més, l'ànima no para de créixer, surt de si mateix, s'ultrapassa i, ultrapassant-se, desitja encara més; d'aquesta manera l'ascensió esdevé infinita, el desig insaciable» (pàgs. 57-58).

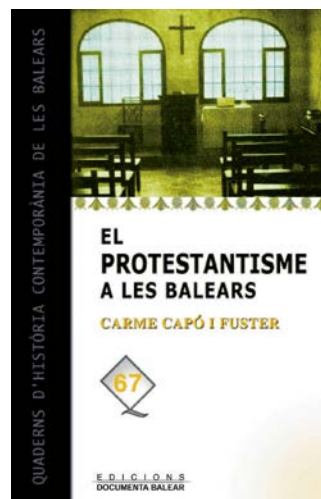
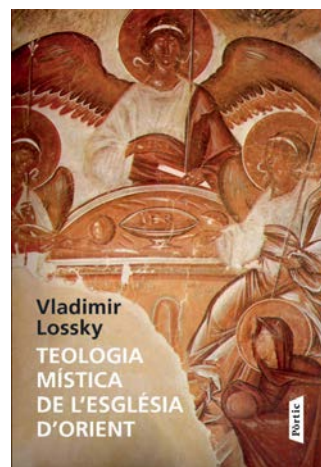
Entre els tractats i textos acadèmics que s'han publicat el 2010 dins de la «Col·lectània Sant Pacià» de la Facultat de Teologia de Catalunya, cal destacar l'obra de Manuel Claret *El matrimoni, comunitat de vida i amor* i la tesi doctoral, publicada pòstumament, de l'escolapi Carles Mascaró i Buyreu *La revelació de Déu, pedagogia d'humanitat*. El primer és un text que recull anys de docència sobre el sagrament del matrimoni; el segon és una teologia de l'educació i, a la vegada, una reflexió teològica sobre una experiència de reforma educativa a Catalunya durant el període 1978-2003.

Literatura d'idees

En el marc de la col·lecció «Cristianisme i cultura», de la Fundació Joan Maragall, cal assenyalar la publicació de *Repensar 8 conceptes clau de la moral*, coordinat per Pere Lluís Font. No es tracta d'un diccionari, ni tampoc d'un manual de moral fonamental, sinó més aviat d'un aprofundiment actualitzat de determinades categories de l'ètica cristiana. Seguint la línia de textos anteriorment publicats com *Repensar 16 conceptes de la teologia I i II*, la Fundació Joan Maragall i l'editorial Cruïlla ofereixen al lector una reformulació de conceptes clàssics que necessiten una mirada nova. Com diu Pere Lluís Font en la presentació: «És per fidelitat a la millor tradició cristiana que cal espolsar-se sense dubte molts prejudicis i revisar moltes idees morals *prêt-à-porter*» (pàg. 7).

També dins d'aquesta col·lecció, s'ha publicat *Idea d'home, idea de Déu*, obra de Joan Ordi i Fernández, text guardonat amb el XIX premi Joan Maragall de la fundació que porta el nom del poeta. El subtítol aclareix el significat de l'assaig: *Filosofia i religió en el pensament de Gerhard Krüger*. L'autor, conegut per les seves obres i traduccions de Ludwig Wittgenstein, presenta una perspectiva crítica de l'època actual, caracteritzada pel desconcert i la perplexitat, seguint el pensament de Krüger.

Una de les obres més originals de l'any passat és *El protestantisme a les Balears*, obra de Carme Capó i Fuster, publicada per Edicions Documenta Balear. Heus aquí un llibre que presenta la implantació de la Reforma protestant a les illes Balears des de les primeres activitats protestants a Menorca al segle XVIII fins al segle XXI. S'hi explica fil per randa i des de

dins la dura etapa que va suposar el franquisme i com els protestants van aconseguir sobreviure a l'adversitat i la prohibició.

A cavall entre el dietari i l'assaig, cal destacar el llibre escrit a dues mans per Raimon Panikkar i Milena Carrara, deixeble i editora de les Obres Completes del pensador català en llengua italiana. *Pelegrinatge al Kailasa i al centre d'un mateix* (Pòrtic) és un text que pertany a la col·lecció dirigida per Àlex Rovira i que narra un pelegrinatge a les altes i àrides terres del Tibet, que té a la vegada un valor simbòlic i retrospectiu. Raimon Panikkar ens hi explica episodis biogràfics molt desconeguts per al gran públic i també intercala aspectes del seu pensament cosmoteàndric que els seus lectors ja coneixen per altres obres. El llibre és un exercici de transparència poc habitual i una presentació, en primera persona, del fons espiritual que mou l'autor. Escriu: «Quan t'adones que cada pas pot ser l'últim aleshores esdeven conscient que cada pas és definitiu» (pàg. 20). I confessa: «El sentit de la vida és per a mi caminar; sobretot caminar, passejar per la joia de passejar» (pàg. 178).

Durant aquest darrer any s'ha publicat el segon volum d'una col·lecció que duu per títol «Història del pensament cristià», obra de Josep Gil i Ribàs, conegut teòleg de casa nostra. Aquest segon volum, *Cristianisme i cristiandat* (Cossetània Edicions), presenta el pensament cristià des de final del segle I fins a la destrucció de Roma al segle V dC. En aquest recorregut explora textos de la patristica grega i llatina.

Dins de les novetats de l'any de Pagès Editors, cal destacar l'assaig de Miquel Ylla-Català *L'univers en la Bíblia*, una vertadera joia, tant pels aspectes formals com materials. L'autor, doctor en farmàcia i acadèmic de número de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, va publicar, entre d'altres, un bell assaig, *Les plantes en la Bíblia* (1995), en què ja palesava un profund coneixement dels textos sagrats. Aquest llibre, amarat d'una vertadera espiritualitat franciscana,

és un cant de gratitud al Creador pel món, entès com el do més gran. Escriu l'autor: «L'obra de la creació és una obra d'amor que sempre inclou la salvació de la humanitat que en gaudeix. Tot és un do de Déu i cal que l'ésser humà li ho reconegui amb agraïment» (pàg. 15).

Exploracions bíbliques

L'Associació Bíblica de Catalunya juntament amb les Publicacions de l'Abadia de Montserrat ha editat un nou volum de la sèrie «Scripta Biblica», a cura d'Armand Puig i Tàrrach, degà-president de la Facultat de Teologia de Catalunya. El volum, *La veritat i la mentida*, és una excel·lent obra, rigorosa i analítica dels conceptes esmentats al llarg de l'Antic Testament i del Nou. A la vegada, cal destacar, entre els diversos estudis, el capítol, llarg i exhaustiu, dedicat a la veritat en el pensament platònic, obra del professor Antoni Bosch-Veciana (pàgs. 235-286). El volum, presentat en sis llengües, permet trencar molts tòpics i estereotips sobre la idea de veritat en la tradició bíblica. S'hi llegeix en la presentació: «Jesús insisteix en la netedat de cor com a premissa i conseqüència de la recepció de la bona nova. Però alhora s'esforça per reparar l'esquinç entre el cor i la paraula. Pensar i sentir de manera veritable té una traducció immediata en allò que es comunica.»

Dins del camp dels estudis bíblics, cal destacar el número 236 de la revista «Qüestions de vida cristiana», dedicat íntegrament a «La Bíblia». S'hi apleguen articles dels biblistes més reconeguts del país, i també una bella peça de Gianfranco Ravasi, president del Pontifici Consell de la Cultura. En l'editorial es fa esment de la manera com la Bíblia ha configurat l'ànima de la cultura occidental i n'ha deixat rastre en moltes manifestacions artístiques. S'hi pot llegir: «Una cultura com la nostra, sense el coneixement de la Bíblia, és incomprendible, i una societat com la nostra, si, com comença a passar, descobreix la Bíblia, és més pobre i esdevé més indefensa també davant dels embats contemporanis» (pàg. 5).

En el camp dels estudis bíblics, s'ha publicat també durant aquest darrer any *Claus de la lectura de la Bíblia. Qüestions preliminars*, obra editada per la Fundació Joan Maragall i Cruïlla i coordinada per Armand Puig i Tàrrach. S'hi apleguen valuosos estudis dels professors Agustí Borrell, Jordi Cervera, Enric Cortès, Joan Ferrer, Andreu Marquès, Josep-Oriol Tuñí i del poeta Carles Torner. Diu el coordinador en el pròleg: «La Bíblia resta el "gran codi" de la cultura occidental, la predominant en el món d'avui. Curiosament, en plena globalització dels mercats i dels intercanvis, la Bíblia es manté com el llibre més publicat i més venut, més traduït i més difós» (pàg. 10).

Les savieses de l'extrem Orient

D'un temps ençà, es publiquen a casa nostra títols molt suggeridors que tenen l'arrel en les velles tradicions de l'extrem Orient. Entre aquests, cal destacar *L'arbre del ioga. Guia per integrar el ioga en la vida diària* (Pagès Editors), de B.K.S. Iyengar. Integrat dins de la col·lecció «Espiritualitats», en aquest assaig l'autor parla del ioga com d'un itinerari en què l'experiència espiritual i la pràctica física van de bracet i no poden existir l'una sense l'altra. Cito un pensament especialment interessant per a professors: «L'art d'ensenyar també consisteix a saber quan aturar-se. Si sabeu quan heu de fer que un alumne pari, llavors puc afirmar que sou professors maders. No és qüestió de quant donem. Potser doneu molt perquè voleu crear un culte personal o perquè us fa por parar» (pàg. 196).

Calaix de sastre

Entre els quaderns, monografies i petits assaigs publicats l'any passat, destaquem, especialment el quadern 166 de «Cristianisme i Justícia», *Quan el nihilisme despulla la fraternitat. La lluita per la justícia en una cultura nihilista*. El seu autor, el teòleg José Ignacio González Faus, fa una lúcida anàlisi del nihilisme líquid del nostre temps i n'estudia les arrels i les conseqüències. Seguint el deixant de Friedrich Nietzsche, l'autor posa de manifest la

buidor existencial del ciutadà contemporani, una buidor oculta, amagada, indolora. Escriu: «L'insuportable nihilisme teòric nietzschè, que ens força a definir-nos i a comprometre'ns arriscadament (tant com la fe en Déu), ja no sembla que el pugui substituir la tranquil·la instal·lació en la finitud propugnada per Tierno Galván» (pàg. 10).

Destaquem també el quadern 167, *Una mirada a la pobresa (Cors que hi veuen... i actuen amb conseqüència)*, una monografia signada per Càritas Diocesana de Barcelona i Cristianisme i Justícia que inclou una segona part obra de Jesús Renau. El text és especialment pertinent per a comprendre, a fons, el context de crisi econòmica i financera en el qual vivim i la feina que van fent algunes organitzacions no governamentals, en particular Càritas, per respondre a les noves necessitats creades per aquest entorn hostil. Les reflexions de Renau són, a més a més de pertinents, una crida a la consciència ètica: Escriu: «La defensa dels drets humans i personals demana que, més enllà d'atendre les víctimes inhumanes, se'ls combati emprant la denúncia, l'estudi i, especialment, fent propostes alternatives» (pàg. 25).

Una de les obres més belles i elegants que s'han editat durant aquest darrer any és *La Passió. Via crucis al Colosseu* del poeta florentí Mario Luzi (1914-2005). El llibre és fruit d'un encàrrec personal de Joan Pau II. En aquesta bella obra, editada en forma bilingüe (català-italià) per Leonard Muntaner Editor, pot descobrir-se el sentiment amorós d'unió de l'ésser humà amb les altres criatures i el caràcter profundament filosòfic i lliure de la poesia de Mario Luzi. Com escriu Bartomeu Fiol en el pròleg, «el major encert de Mario Luzi segurament ha estat defugir la forma narrativa habitual en tots els viacrucis i convertir-lo en un diàleg portentós entre el Fill i el Pare, un diàleg que, en realitat, és un monòleg del Fill, perquè el Pare calla tot el temps de manera impressionant» (pàg. 11).

Entre els opuscles que s'han publicat l'any que hem acabat, cal subratllar *El pelegrinatge com a viatge*, obra

de Lluís Duch, editat per la Fundació Joan Maragall i l'editorial Cruïlla dins de la sèrie «Quaderns». En aquest petit text, que recull una conferència de l'antropòleg i monjo benedictí, s'estudia a fons la categoria del viatge i les seves múltiples i diverses formes i modalitats. Es tracta d'un text creatiu i suggeridor que explora la metàfora del viatge des de diferents registres.

S'ha publicat també l'assaig *La intimitat de la matèria*, obra del professor Francesc Nicolau, dins de la col·lecció «Cultura i pensament» de l'editorial Claret. Com totes les monografies d'aquesta col·lecció, és una presentació didàctica de temes de ciència, però en íntim diàleg amb la fe cristiana. Nicolau, amb un gran sentit pedagògic, presenta tots els descobriments sobre l'estructura més íntima de la matèria, amb una voluntat clarament divulgativa. Amb tot, també estableix un diàleg amb els fonaments de la tradició cristiana. Explica: «Aquest cosmos no té en ell mateix la permanència en l'ésser: ha tingut començament i si el protó és inestable també tindrà final, i si és estable acabarà en una mort tèrmica. No és autosuficient, doncs. Una simple reflexió filosòfica ens diu que aquesta meravella que és la natura ha de tenir un Programador que l'ha fet tal com la veiem» (pàg. 254).

Cal posar èmfasi en un petit opuscle publicat per Fragmenta i que recull un diàleg entre Philippe Barbarin (1950), cardenal, arquebisbe de Lió i primat de les Gàl·lies, i Luc Ferry (1951), filòsof i exministre francès de Joventut, Educació Nacional i Recerca (2002-2004). Amb el títol, *¿Quin futur per al cristianisme? Un cardenal i un filòsof, cara a cara*, el text recull una conversa interessant, fresca, espontània, rica en matisos i sobretot civilitzada que cerca els punts d'intersecció. Destaco la contraposició entre l'espiritualitat cristiana i l'espiritualitat laica, una confrontació especialment suggeridora en el nostre món cultural. Escriu Luc Ferry: «El gran debat d'avui dia, al meu parer, no és un debat que oposa només moral i espiritualitat, sinó també espiritualitat filosòfica i espiritualitat religiosa» (pàg. 41).

